

Stikstof

**Kunnen we het tij nog keren m.b.t.
klimaatverandering en verlies van
biodiversiteit?**

Naar een nieuwe wereld?

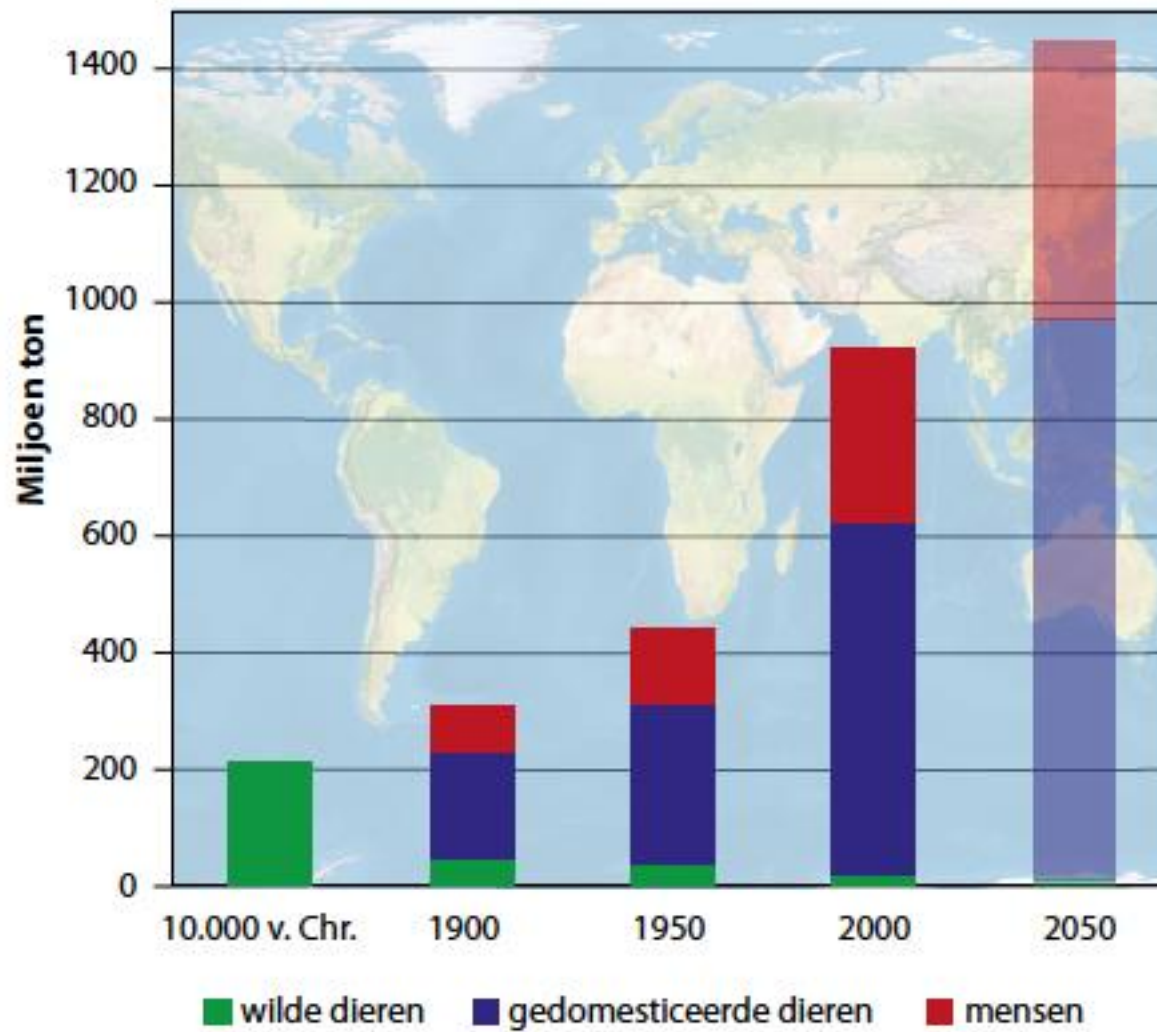
www.mobilisation.nl

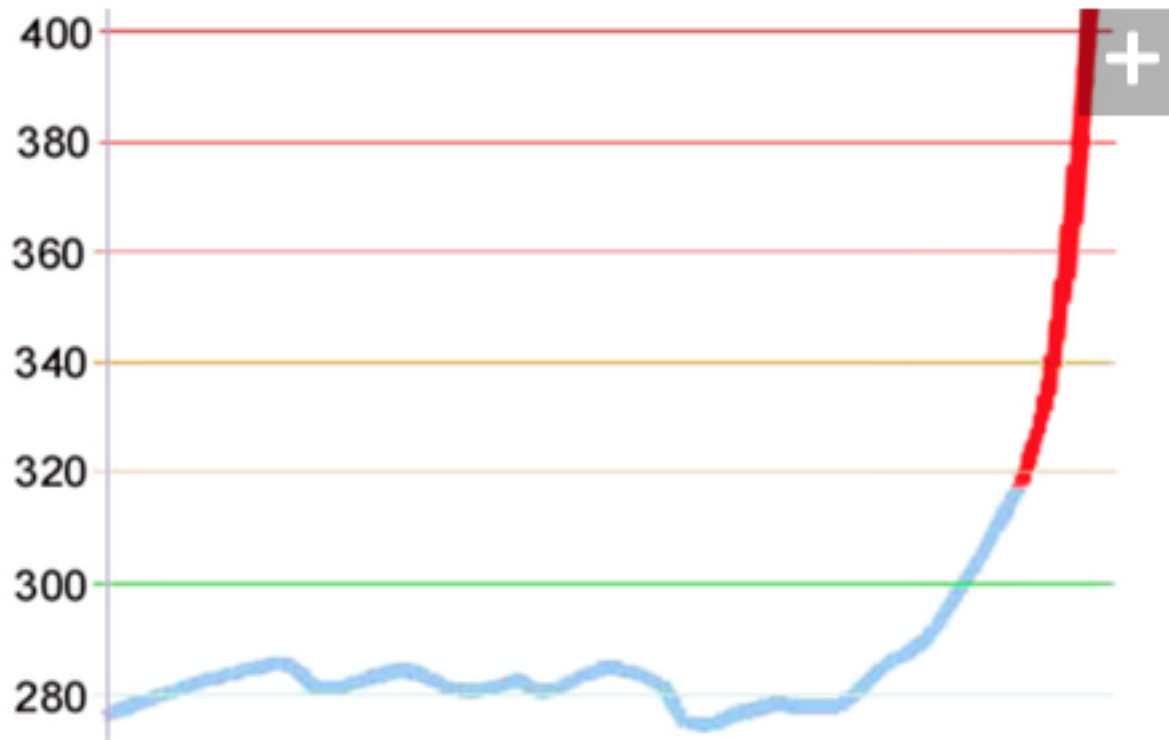
Staat toekomst van de mensheid op het spel?

- **Is er nog wel een goed leven voor
onze (klein)kinderen?**

Laudato Si

- ❖ Wat voor wereld willen we achterlaten aan wie na ons komen, aan de kinderen die nu opgroeien?
- ❖ Is het concept 'rentmeesterschap' oorzaak van falen van de kerken als het gaat om klimaat en biodiversiteit?

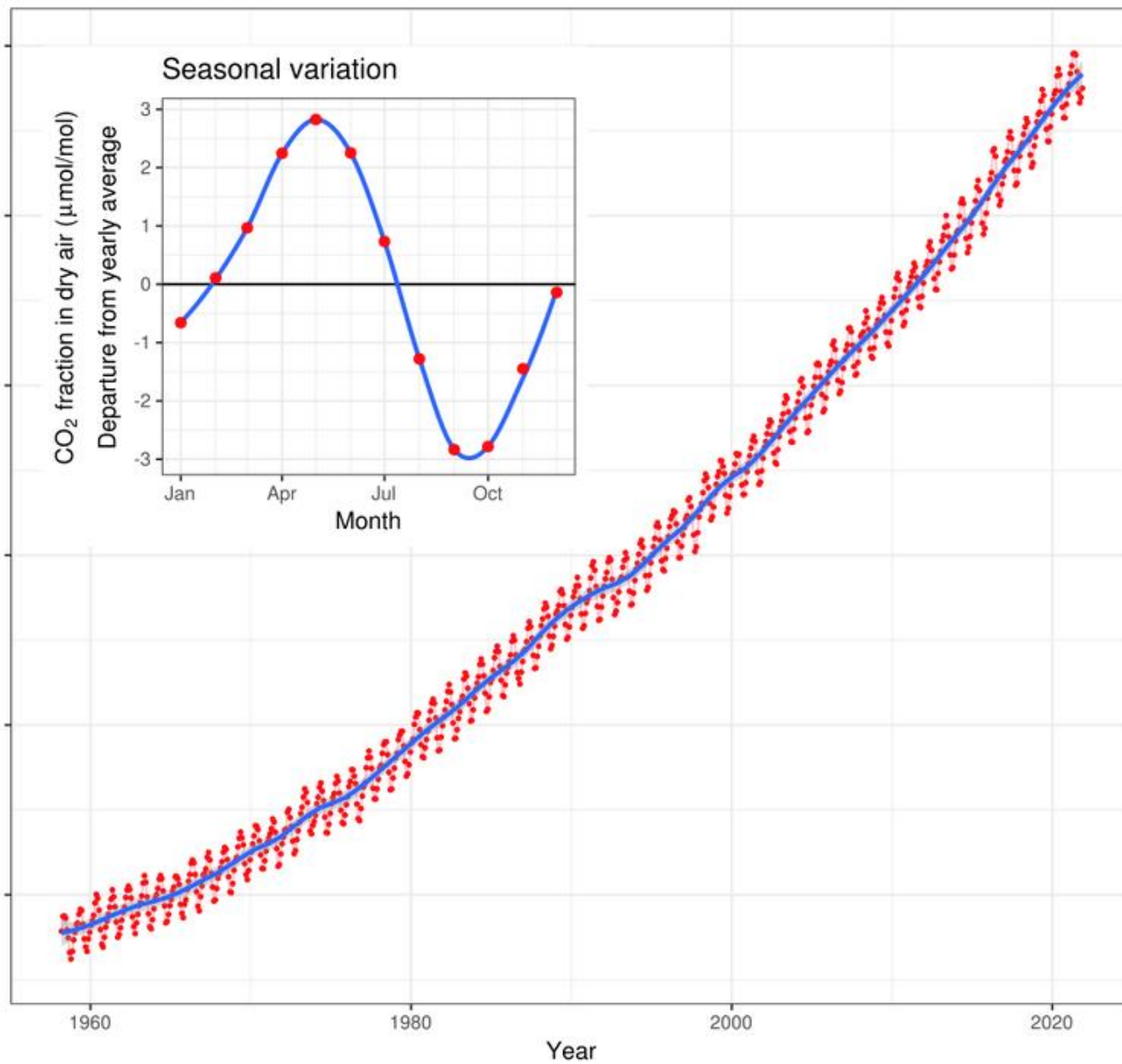

Figuur 1. Stijging van het CO2-gehalte in de atmosfeer. Bron: Wikipedia.

Monthly mean CO₂ concentration

Mauna Loa 1958 - 2021

Data : Dr. Pieter Tans, NOAA/ESRL (<https://gml.noaa.gov/ccgg/trends/>) and Dr. Ralph Keeling, Scripps Institution of Oceanography (<https://scrippsco2.ucsd.edu/>). Accessed 2021-12-16 <https://w.wiki/4ZWn>

Biodiversiteitsverlies Nederland

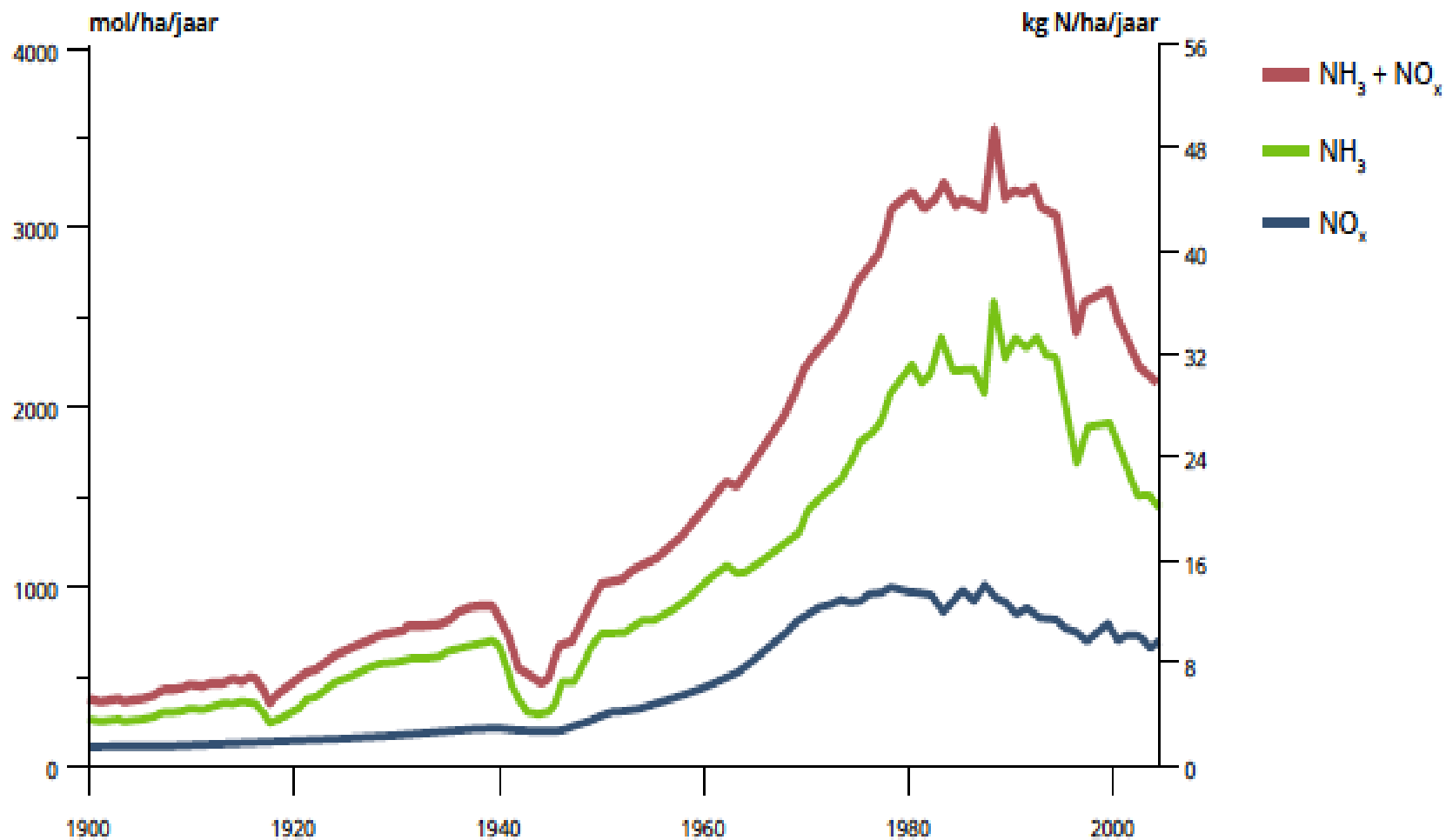
85%

t.o.v. van 100 jaar geleden

Ammoniak (NH_3) en stikstofoxiden (NO_x)

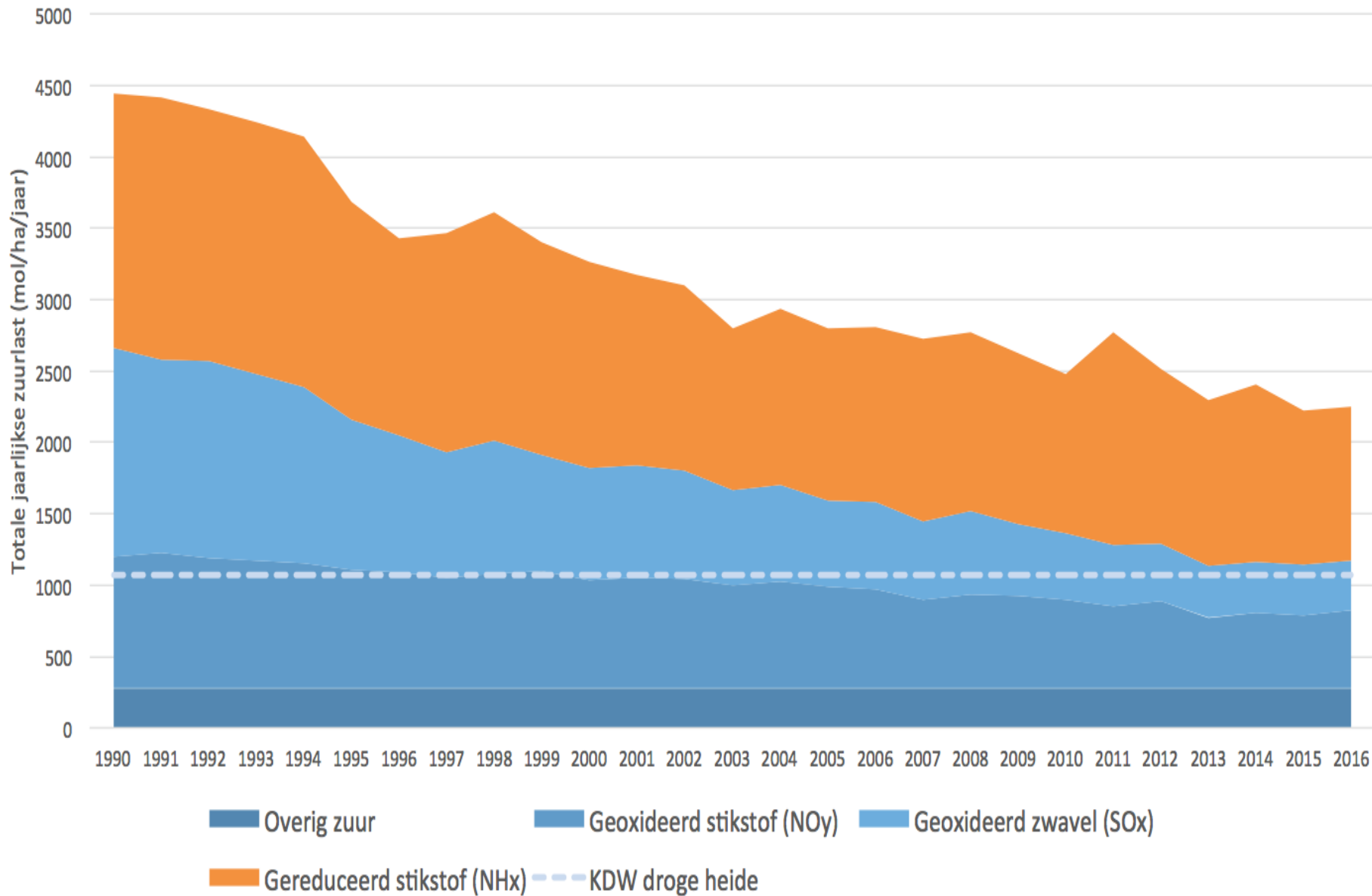
- Slecht voor de mens: doden als gevolg van secundaire aerosolen
- Verzuring en vermesting van de grond
- Verschraling van bodemleven
- Verdwijnen van planten
- Verdwijnen van insecten
- Verdwijnen van vogels

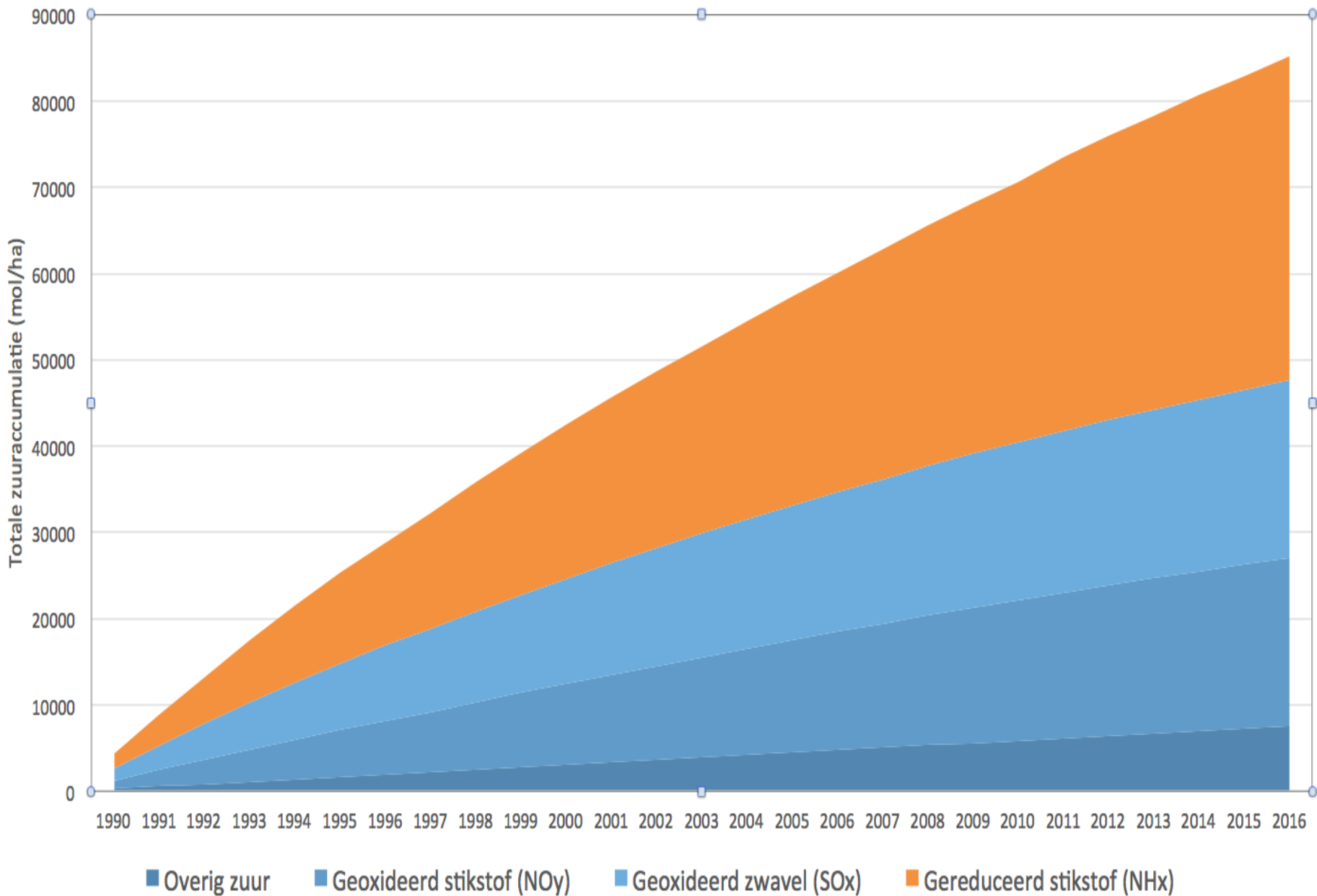

Figuur 3.2. De jaargemiddelde depositie van gereduceerd en geoxideerd stikstof en de totale stikstofdepositie op Nederland in de periode 1900-2004 herleid uit historische emissiebronnen (naar Noordijk 2007 uit De Haan et al. 2008).

Jaarlijks gemiddelde zuurlast in Nederland 1990-2016

Geaccumuleerd zuur 1990-2016

Wat is er gebeurd sinds 2015?

- Medio 2015 PAS in werking: programma op krediet
- Uitspraak Europese Hof van november 2018, van toepassing op heel Europa
- Nederland: Uitspraak van Raad van State mei 2019
- Sindsdien zit Nederland deels 'op slot' en natuurdegradatie gaat door

'Op slot'

- Veehouderijen/m.u.v. intern salderen
- Industrie
- Vliegvelden, Schiphol, Rotterdam, Eindhoven hebben geen natuurvergunning
- Ook in België na vernietigingen van vergunningen van gascentrales en veehouderijen nu een concreet programma

Bronnen van "stikstof"

- Landbouw 46% (67%)
- Verkeer 11%
- Industrie en gebouwde omgeving 8%
- Ammoniak uit zee 2%
- Buitenland 32%

- Landbouw 90% van ammoniakemissies

Commissie Remkes

50% reductie in 10 jaar van alle bronnen:

- Agrarische sector
- Industrie
- Verkeer
- Luchtvaart
- Coalitie akkoord 50%
- WSN 50% in 2035

Eerste stap

Agrarische sector

Geïntegreerde aanpak (KBG)

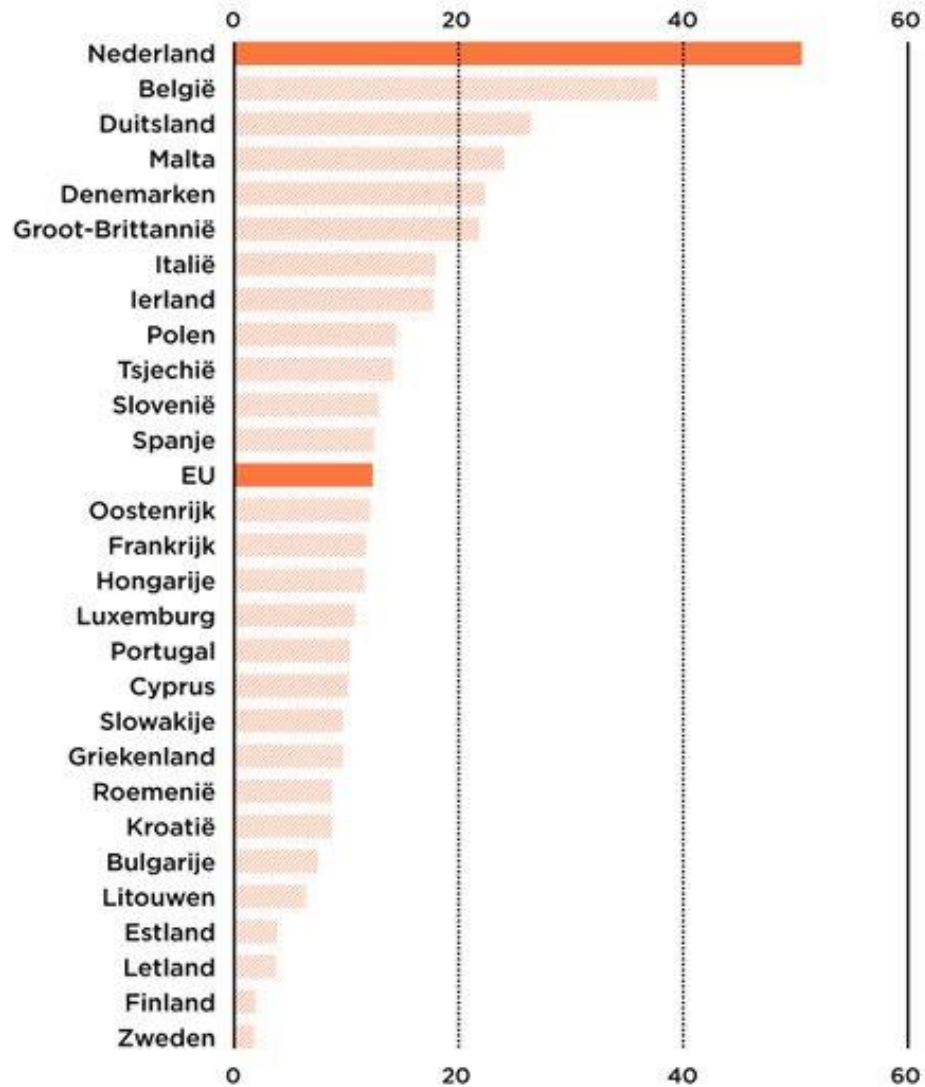
- Klimaat (CO₂, CH₄ en N₂O)
- Biodiversiteit
- Gezonde voeding
- Nederland: intensieve veehouderij kost ons geld als je externe kosten meeberekent

Gemiddelde stikstofuitstoot per land

In uitgestoten kilo's per hectare per jaar

Bron: TNO

Maatregelen landbouw

- Volledige herstructurering van landbouw, 75% reductie veestapel
- Uitkopen van boeren: € 10-30 miljard (veenweidegebieden en dichtbij natuur)
- Overgang naar extensieve grondgebonden veeteelt op beperkte schaal
- Voldoende tax op dierlijke producten: vlees, melk, boter, kaas, eieren, etc.
- Beter inkomen van boeren

Integratie met klimaat

Leidse wetenschappers recent:

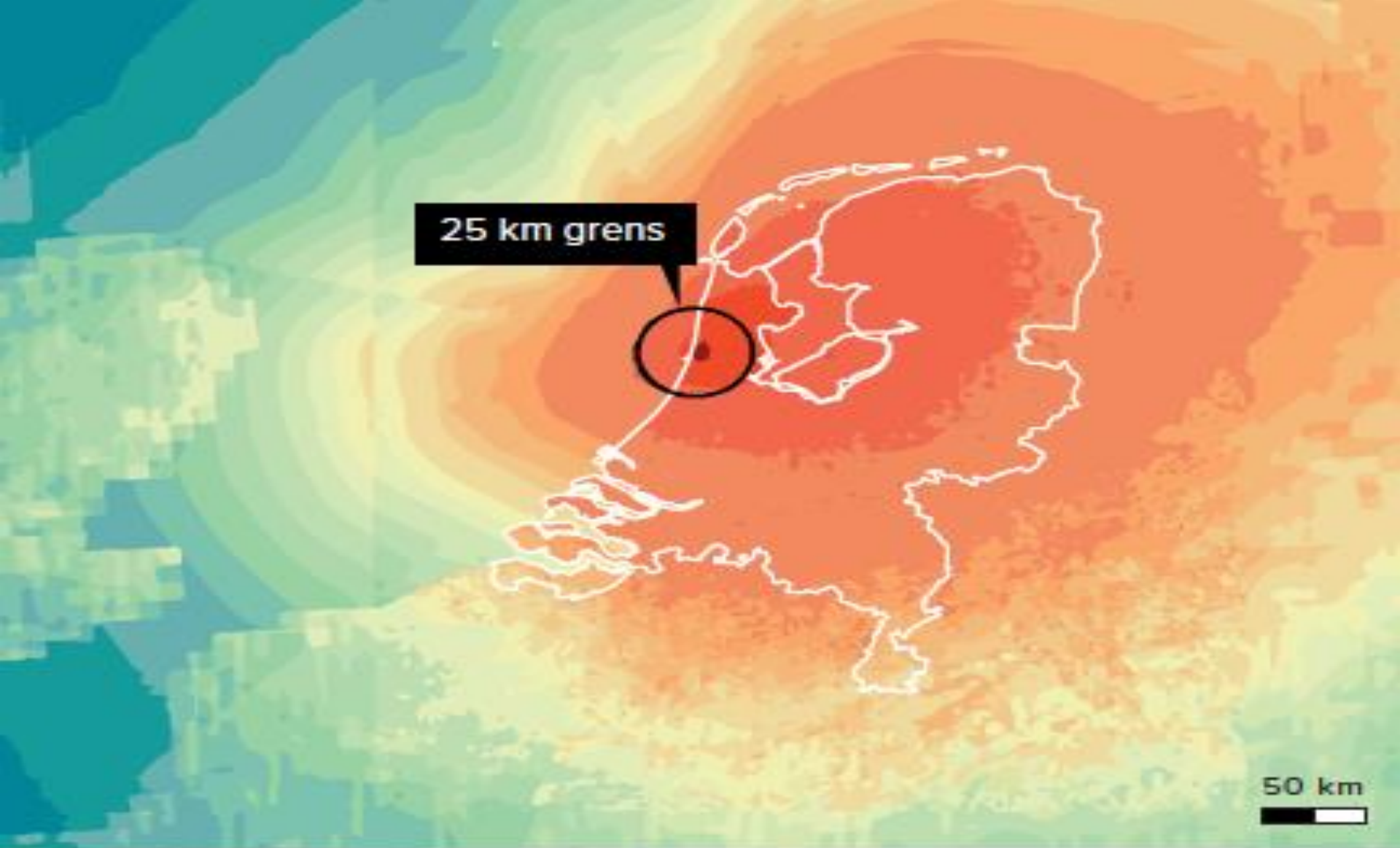
- Rijke westen moet vleesconsumptie met 80% omlaag brengen
- Reductie van veestapel in Nederland met 80%
- Alleen dan is er nog kans om het tij te keren
- Wij (Europa) hebben een grote historische schuld aan toename van CO₂ in de lucht

Zoönosen

- Coronavirus overgesprongen van dier op mens
- Vogelgriepvirus is ontstaan in intensieve veehouderij/Kippenstallen
- Q-koorts idem, etc.
- Slaat over op dieren als vogels, maar ook op zoogdieren als vossen
- Risico's voor de mens groot

Wat doen we?

- Geitenpaadjes zoeken om vergunningverlening weer op gang te brengen
- Zoals de bouwvrijstelling (zie recente uitspraak van Raad van State)
- 25 km afkap stikstofberekeningen

Grootste deel uitstoot Tata komt neer op grote afstand

Hoeveelheid stikstofoxidenneerslag afkomstig van het Tata-terrein (in mol per hectare per jaar)

Maatregelen elders

- Stoppen met geitenpaadjes
- Vermindering van stikstofuitstoot van verkeer (deels sluiten van vliegvelden)
- Schiphol halveren, Lelystad niet vergroten, MAA dicht, RTHA dicht
- Sluiten van kolencentrales en raffinaderijen, Tata (Corus), Yara
- Stop met houtstook

Maatregelen

- Geen uitbreiding A27
- Geen doortrekking van A15
- Halvering van autopark

PAS-melders

- ❖ Ca 2.500, waarvan een deel nepmelders
- ❖ Ook nog honderden bedrijven waarvan PAS-vergunning is vernietigd
- ❖ Legalisatie alleen mogelijk als andere boeren stikstof inleveren
- ❖ FDF adviseert boeren om stikstofruimte te kopen

Duur?

- Als je externe kosten mee berekent dan levert dit geld op
- In samenhang met klimaat, biodiversiteit en gezonde voeding: win-win situatie
- Echter, burger gaat inkomen inleveren
- Welzijn komt ervoor terug
- Politici durven ongemakkelijke waarheid niet te communiceren

Wat is daarvoor nodig?

- Kabinet met visie
- Politici met lef
- Kabinetsbeleid een ramp: vervuiler wordt betaald

Hoe komen we uit het stikstofmoeras?

- ❖ Revisie van de WSN
- ❖ Verbied stikstofhandel: stikstofemissies zijn bestuursrechtelijk gezien geen rechten!
- ❖ Neem latente ruimte in
- ❖ Reduceer veestapel met 50-80%
- ❖ Vergun op basis van een solide stikstofbank

Rol van de christelijke partijen

- ❖ Belabberd
- ❖ CDA, CU, SGP blijven de ontwikkeling naar megastallen steunen
- ❖ Stemmen in de TK vaak mee met BBB/FvD/PVV
- ❖ Idem fossiele sector
- ❖ Steunen daarmee de veevoeder industrie
- ❖ SGP website: MOB stelletje "milieufanaten"

Rol van de kerken?

- ❖ Onzichtbaar
- ❖ Waarom hebben kerken niet meer invloed op beleid van christelijke partijen?
- ❖ Proberen de kerken dat wel?
- ❖ Concept 'rentmeesterschap' oorzaak van falen van de kerken als het gaat om klimaat en biodiversiteit?

Milieubeweging

- ❖ Gevestigde milieuorganisaties ingedut
- ❖ Energie convenant 2013: biomassa stook
- ❖ PAS 2015
- ❖ Stikstofprocedures 2000-2022
MOB/LM/WGBP
- ❖ Klimaatprocedures Urgenda
- ❖ Zie analyse van George Monbiot, Regenisis

Is er nog een goed leven mogelijk voor generaties na ons?

Stellingen/ongemakkelijke vragen:

- Is Nederland in staat om stikstofemissie te halveren en verdere degradatie van natuur te stoppen?
- Zal het ons lukken om klimaatverandering te stoppen?
- Stelen we niet de toekomst van onze kinderen?

Naar een nieuwe wereld

- ❖ waarin we erkennen dat de mens te gast is in het ecosysteem van het aardse leven
- ❖ waarin we respect op gaan brengen voor al wat leeft
- ❖ waarin we stoppen met opjagen, mishandelen, vernietigen en afslachten van dieren en hen ook basisrechten geven
- ❖ fossiele brandstoffen uitbannen

Wat doe jij om het tij te keren?

- Auto weg, overgaan op deelauto
- Biologisch eten als je het kunt betalen
- Vlees/vis eten beperken tot eenmaal per week
- Huis klimaatneutraal
- Niet meer vliegen voor vakantie

Check je ecologische voetafdruk

Waar ga je op stemmen?